

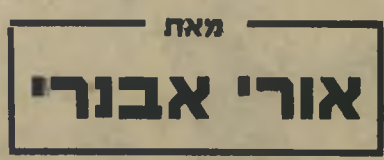
כתבה חמישית בסידרת דיוקנות פוליטיים מנקודת מבט אישית

סוף תקופת התקרה

השיטה היא האיש, האיש הוא השיטה. אייאפשר להבין את השיטה, מבלי לנסות להבין את האיש.

זוח אלקטרוני ורכילות

לא פעם שאלו אותי: „מה יש לך, לספיר הזה? איך הוא הפך לדיקטטור של הכלכלה הישראלית?“ היה קשה להסביר זאת. אין לספיר אף אחת מן התכונות אשר רגילים לייחס אותן למושג היווני „כאריזמה“. הקרחת המבהיקה, המישקפיים, צורת-הדיבור, ההיגוי האופייני („ווי“) — כל זה לא הצטרף לדמות המעוררת פחד והערצה. אם כן, במה כוחו? התכונה הבלוטת ביותר שלו היא כושר-העבודה. האיש הוא דינאמו, הוא יכול להשכים קום, לערוך ישיבה על ארוחת-בוקר של לבן וחביתות, ולהמשיך כך שעה

מדוע אתם מתקפים בחריפות כזאת את ספיר? שאל אותי השבוע צבי רכטר, מנכ"ל סולל בונה, כאשר ישבנו ובישרנו את ההאשמות נגדו. „פעם, כשביקרתי בכנסת, ראיתי אותך יושב עם ספיר לייד שולחן אחד, התלוצצתם ביחד, והיה נראה לי שאתם הידידים הכי טובים.“

רכטר הציג את השאלה אחרי שהערתי כי פרשת הגילגול של כספי סולל בונה באמריקה לחברות הוואדוציות של טיבור רוונבאום היא דוגמה קלאסית ל„שיטת ספיר“. היה ברוריו גרעין של אמת: תמיד חיבבתי את פינחס ספיר, ותי מיר ראיתי ב„שיטה“ שלו סכנה לאומית.

כיום מתפרקת השיטה, כמו מידבר-קרח אדיר בים הצפוני בכוא האביב. גושי קרח מתפצלים, הופכים קרחונים וצפים על פני המים, גדולים וקטנים, גושי-ענק וגבעות קטנות, כשחלקם בולט מעל לפני המים, וחלקם הגדול מוסתר. אלה הן „הפרשות“ — טיבור, צור, צייס, סולל-בונה, בתייהזיקוק, אייבריסטניה, ורד, ועוד. כל קרחון כזה יכול להסביע אוניית-פאר, כמו הטיטאניק, בשעה שהחברה הנוצצת רוקדת על סיפונה.

כאשר השיטה מתמוטטת, הכל תוקפים אותה. אלה שזחלו אתמול על ארבע לפני ספיר, והיו מוכנים לנענע באוזניהם כדי לקבל ממנו מיליון אחד או שניים, מגנים עכשיו את „השיטה“ בקול-יקללות. אבל איש אינו מסביר מה היתה, בעצם, „השיטה“ של ספיר.

השיטה היתה עניין אישי מאוד, מעין הערכת אישיותו של ספיר.

אחרי שעה, עד מאחר בערב — שיחה אחרי ישיבה אחרי ועדה, אחרי ויכוח. כל זה לא היה מועיל, אולולא היה כושר זה קשור בתפיסה פני מנלית. ספיר אינו תופס במהירות. הוא תופס במהירות-החבוק. הדבר מזכיר מחשב אלקטרוני. עוד לא לחצתי על כפתור המיספר האחרון, וכבר יש דף התשובה לבעייה המסובכת, רבת הספרות.

ראיתי זאת לא פעם במועצתי, במיזנון הכנסת. מישהו חשוב רצה מספיר משהו, בסדר-גודל של כמה מיליונים. ספיר קבע לו פגישה של רבע שעה. בשולחנות הסמוכים המתיגו הקליינטים שנקבעו להם הפגישות הבאות — גדולי המדינה והמשק — 10 עד 15 דקות לנפש.

מה קרה ברבע-שעה כזה אצל ספיר? האיש התחיל להסביר את בקשתו. ספיר סיטע את דבריו בשתיים-שלוש שאלות, שגילו לו את כל אשר רצה לדעת. בו במקום ניתנת ההחלטה — כן או הן. ההמשך הופנה לפקיד זה או אחר. לסדר-הכל: 5 דקות. נותרו עוד 10 דקות. אלו הוקדשו לרכילות. מי השקיע במה, כמה הרוויח פלוני, מה היוחסים בין אלמוני לפלמוני, וגם מי התחתן ומי התגרש. לסקרנות של ספיר אין גבולות.

הסקרנות הזינה את המחשב החבו בראש הקרח. כמויות עצומות של מידע זרמו לתוכו. הכל אהסן בו כראוי. לכושר-העבודה, לכושר-התפיסה וכושר-ההחלטה של ספיר — שלוש תופעות-טבע נדירות — התווסף גורם רביעי חיוני: כושר-הזכירה. מעודם לא ראיתי אדם המסוגל להחזיק בראשו מוחסן אינסופי כזה שז מיספרים. החל מן התוצרי-הלאומי-הגדולמי וכלה בסכום ההשקעה שז סר איזירוד פוקס בחברת שמבאלוזו בע"מ — הכל היה מאוחסן, מתויק, מוכן לשליפה תוך אלפית שז שנייה, כשהמוח האלקטרוני נקרא לפתור בעייה.

שפריץ אצל רוטשילד

אדם נבון יוצר לעצמו שיטה התואמת את תזונותיו, כישוריו ומיגבלותיו. אבל ותמי שיטה אישית. אצלו ספיר זה הפך לשיטה לאומית.

צירוף הכישורים של ספיר הוא נדיר. לכן לא היה שום אדם אחר מסוגל להמציא שיטה כשלו. בשביל ספיר, היתה זו שיטה טבעית לגמרי.

בקיצור: שיטת ספיר יצרה מוערך עולמי המבוסס כולו על תכוי נותיו של איש אחד.

איש אחד היה מסוגל לזכור את הכל, להחליט על הכל, להפעיל את הכל. הוא היה מוכן לקבל על עצמו את האחריות לכל. הוא היה מוכן להחליט, בין ארוחת-בוקר לארוחת-הצהריים, על העלאת-השכר של עובדי עיריית באר-שבע; על התעריפים החדשים של חברת החשמל; על זריקת מזכיר-המפלגה בעפולה, על קומבינציה שתאפשר להבריה הון יהודי שחור ממדינת בנגיה בדרום-אמריקה לוואדוק, תוך הונאת ממשלת וולגריה; על קניית מיפעל לאוף (מיל) בעזרת כספו של ג'דן מברוקלין, תוך עקיפת כמה חוקים אמריקאיים וישראלים; על קיצוץ תקציב הסיתוח והוספת חצי מיליארד לכוור בנגב; ועוד כמה עשרות החלטות שונות.

בארוחה (במיזנון הכנסת, בתנובה של בית-שאן או במיסעדת-הגריל של המלך דויד בירושלים, לא חשוב היכן ומה טיב האוכל) נמשכו הדיונים על מכירת הבונדס בבוסטון או פשיטת-הרגל הצפויה של מיפעל הטכסטיל המקומי (אין דבר, נעביר לו המישה מיליון מתקציב הביטחון, באמצעות חברה בוואדוק), וכן הלאה, במשך כל היום, יום אחרי יום.

ספיר שיחק במיליונים כשם שיודד משחק בחיילי-עופרת, או כפי שאדוף מעביר כוחות בשטח.

אפשר היה לתאר את ספיר בדמות להטוטן בזירת הקירקס. כשהוא מעופף עשרות כדורים וזחרים באוויר בורזמנית, בתנועה מתמדת, לפעמים נפל כדור והתפוצץ, אבל ההצגה לא נפסקה אף לרגע, עד שהקהל כולו נכנס לחיפזוזה ואיש לא היה עוד מסוגל לעקוב אחר תנועות הידיים.

בשביל מה עשה זאת? ספיר עצמו התפאר בתרומתו האדירה לבניין הארץ. אם נמתחה ביקורת על כישלון של מיפעל או התפרקות של קומבינציה, הגיב בזילזול תחומי. מה כל אלה לעומת המלאכה העצומה שנעשתה? לשמנסרים עץ לבניין, עטים שביבים.

פינחס ספיר במלוא התנופה בכוחה מאיימת למחצה -

במסיבה חברתית עם מושביץ ומעמיד פני ישן בכנסת -